

Beleidsuitwerking Natuur en Samenleving 2025-2028

*Beleidskader voor meerjarenafspraken met
Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht,
IVN Utrecht en stichting Nationaal Park Utrechtse
Heuvelrug*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
1. Visie provincie Utrecht	4
1.1 <i>De Natuurvisie en de Omgevingsvisie</i>	4
1.2 <i>Strategische doelen en aandachtsvelden</i>	5
1.2.1 <i>Strategisch doel Beleven</i>	5
1.2.2 <i>Strategisch doel Betrekken</i>	5
1.3 <i>Beleven en betrekken op aanpalende terreinen</i>	6
2. Het belang van groene partnerorganisaties	7
<i>Samenwerkingsrelatie</i>	7
<i>Sturing en verantwoording</i>	8
3. Kerntaken van groene partnerorganisaties	9
3.1 <i>Kerntaken Utrechts Landschap</i>	9
3.2 <i>Kerntaken Landschap Erfgoed Utrecht</i>	11
3.3 <i>Kerntaken IVN Utrecht</i>	13
3.4 <i>Kerntaken Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug</i>	15
4. Conclusie	17

Inleiding

Een mooi landschap, met rijke natuur is niet alleen belangrijk voor de instandhouding en uitbreiding van de biodiversiteit, maar ook onmisbaar voor de Utrechtse samenleving. Daarom wil de provincie de natuur beschermen en de waarde ervan uitdragen. Gelukkig groeit het draagvlak voor de ontwikkeling, bescherming en beleving van natuur en landschap onder inwoners en bestuurders in Utrecht.

Als het gaat om het beleven van de natuur en landschap in de provincie Utrecht en het betrekken van inwoners hierbij vervullen Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht, en IVN Utrecht een onmisbare rol. Deze drie groene partnerorganisaties, met ieder hun eigen expertise, maken de natuur voor inwoners van Utrecht toegankelijk en betrekken hen bij natuur en landschap. Ook het samenwerkingsverband stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug levert een bijdrage hieraan. Het partnerschap krijgt vorm in een intensieve bestuurlijke samenwerking en de toekenning van meerjarige exploitatiesubsidie. Eind dit jaar loopt de subsidieperiode 2021-2024 af. Daarmee loopt ook de Beleidsuitwerking Natuur en Samenleving 2021-2024; het beleidskader voor de meerjarige samenwerking met de groene organisaties, af.

Dit voorjaar is in nauw overleg met de groene partnerorganisaties opnieuw gekeken naar de strategische doelen van de provincie op het gebied van Beleven en Betrekken bij natuur en naar de rol en bijdrage van de organisaties in de realisatie van deze doelen. De conclusie is dat doelen niet gewijzigd zijn, maar dat er wel behoefte is om de kerntaken en activiteiten van de organisaties te actualiseren. Soms vinden activiteiten al plaats in andere kaders (zoals bij het betrekken van inwoners bij vergroening van de bewoonde omgeving) of zijn juist extra activiteiten gewenst om jongeren te betrekken bij natuur. De stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug werd nog niet genoemd in de Beleidsuitwerking Natuur en Samenleving 2021-2024. Omdat deze stichting net als de andere groene organisaties een exploitatiesubsidie ontvangt en samen met deelnemende partijen zorgt voor Beleven en Betrekken bij natuur op en rond de Utrechtse Heuvelrug, is deze stichting nu wel meegenomen.

Deze notitie werkt het bestaande beleid verder uit voor de periode 2025-2028 en vormt daarmee de kapstok voor de aanvraag voor de meerjarige exploitatiesubsidie (2025-2028) per organisatie later in 2024. Daarnaast worden in deze beleidsuitwerking per organisatie de kerntaken en activiteiten beschreven die zij leveren aan de strategische doelen van de provincie. Anders dan Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht en IVN Natuureducatie zal de stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug alleen voor 2025 exploitatiesubsidie aanvragen. Dit houdt verband met onzekerheden op langere termijn over de financiering van het Nationaal Park door LNV. In 2025 zal daar meer duidelijkheid over zijn en zal de stichting waarschijnlijk exploitatiesubsidie voor de periode 2026-2029 kunnen aanvragen.

Naast de beleidsinhoudelijke kaders zoals beschreven in dit document zijn er uiteraard ook subsidiekaders van toepassing op de aanvraag door de organisaties. Deze subsidiekaders zijn vastgelegd in de Algemene Subsidieverordening Provincie Utrecht 2022 en de Beleidsregel Subsidieabele kosten Exploitatiesubsidies provincie Utrecht 2021. De laatste Beleidsregel wordt momenteel herzien.

1. Visie provincie Utrecht

1.1 De Natuurvisie en de Omgevingsvisie

De Natuurvisie provincie Utrecht (2017) geeft ook voor de komende vier jaar het bredere perspectief van de provincie op natuurbeleid met daarin vijf pijlers:

1. Natuur in een robuust netwerk: We zorgen voor een robuust netwerk van natuur ter behoud en versterking van onze natuurwaarden en onze biodiversiteit.
2. Natuur met kwaliteit: We bestendigen en verbeteren de kwaliteit van ons netwerk van natuur ter behoud en versterking van onze natuurwaarden en onze biodiversiteit.
3. Beleven en betrekken: We vergroten de belevingswaarde van en de maatschappelijke betrokkenheid bij onze natuur om zo het draagvlak voor ons natuurbeleid en de positieve effecten die natuurbeleving biedt te vergroten.
4. Samen naar een duurzame financiering en benutting: We zoeken naar manieren om de financiering van het natuurbeleid te verduurzamen en streven zoveel mogelijk naar duurzame benutting van de natuur.
5. De balans bewaken (tussen natuur en economische ontwikkelingen): We zoeken een balans tussen instandhoudingsdoelen en het toestaan van ingrepen, zorgen voor een goed evenwicht in onze soorten populaties en bewaren de balans tussen verschillende typen natuur.

Deze beleidsuitwerking heeft betrekking op Pijler 3 *Beleven en Betrekken*. De twee daarbij beschreven strategische doelen '*Belevingswaarde van de Utrechtse natuur verhogen*' en '*Betrokkenheid inwoners bij natuur versterken*' blijven de komende vier jaar sturend voor de exploitatiesubsidie aan de partnerorganisaties, omdat ze essentieel zijn in het bereiken van de bredere doelstellingen voor natuur zoals hierboven beschreven, maar ook omdat ze bijdragen aan andere provinciale doelen op het gebied van brede welvaart zoals welzijn, gezondheid en sociale samenhang.

Voor de komende subsidieperiode wil de provincie wel de aandachtsvelden actualiseren die van de strategische doelen zijn afgeleid.

De doelstellingen uit de Natuurvisie zijn beleidsneutraal overgenomen in de Omgevingsvisie provincie Utrecht (2021). In de Omgevingsvisie is over Beleven en Betrekken is het volgende opgenomen:

Hoge belevingswaarde van en maatschappelijke betrokkenheid bij natuur

Ons natuurbeleid heeft een directe relatie met doelstellingen voor bewegen, ontspannen en ontmoeten. We vinden dat natuur beleefbaar moet zijn. Daarom zijn vrijwel alle natuurgebieden in ons NNN opengesteld en toegankelijk. We vergroten de aantrekkelijkheid van het landschap via agrarisch natuurbeheer, ecologisch bermbeheer en aanleg en herstel van kleine landschapselementen. Hiermee verhogen we tegelijkertijd de biodiversiteit in het buitengebied. Ook stimuleren we een betere natuurbeleving in en nabij de bebouwde omgeving. Wij vinden het belangrijk dat de inwoners kunnen genieten van en kennis opdoen over hun eigen groene woonomgeving en daarbij betrokken raken, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk. Daarom ondersteunen we organisaties die met vrijwilligers werken en die groene activiteiten voor inwoners organiseren. Daarnaast experimenteren we, vaak samen met onze maatschappelijke partners, met innovatieve projecten die de binding tussen natuur en onze inwoners versterken.

1.2 Strategische doelen en aandachtsvelden

Per strategisch doel worden hierna aandachtsvelden beschreven. Deze aandachtsvelden vormen de structuur voor de toedeling van de kerntaken van de organisaties.

1.2.1 Strategisch doel Beleven

- *Aandachtsveld 1: Toegankelijkheid en beleefbaarheid van natuur en landschap vergroten*
De groene organisaties dragen met hun activiteiten in belangrijke mate bij aan het vergroten van de toegankelijkheid en beleefbaarheid van natuur en landschap. Daartoe stimuleert de provincie de openstelling van natuurterreinen, het ontwikkelen van recreatieve routenetwerken en voorzieningen en uitvoeren van activiteiten. De partnerorganisaties maken natuur en landschap beleefbaar door mensen de gelegenheid te bieden en uit te nodigen om naar buiten te gaan.
Tijdens de lockdowns als gevolg van de Corona-epidemie hebben veel mensen die weg naar de natuur en landschap (her)ontdekt. Dat is een positieve ontwikkeling die ook na Corona lijkt aan te houden. Een risico van dit succes is de toegenomen recreatiedruk op natuurgebieden. De provincie werkt aan een visie op zonerings, zodat natuur en recreatie harmonieus naast elkaar bestaan en verstoring van kwetsbare natuur beperkt blijft. Aandacht voor recreatiemogelijkheden in andere gebieden kan de druk afleiden van kwetsbare gebieden.
- *Aandachtsveld 2: Informatie en kennis over natuur en landschap vergroten*
Kennis over de natuur is belangrijk om nog beter natuur te kunnen beleven, de waarde ervan in te zien en om bijvoorbeeld te begrijpen waarom beheer noodzakelijk is. De partnerorganisaties spelen een essentiële rol in het bereiken van de inwoners en bezoekers van de provincie, Via communicatie, excursies, campagnes, enzovoort wordt veel informatie toegankelijk gemaakt. Voor de komende subsidieperiode wil de provincie natuureducatieactiviteiten die bijdragen aan natuurbeleving stimuleren. Zoals bijvoorbeeld gebeurt binnen het project Groen doet Goed (natuurbeleving voor kinderen). In het Coalitieakkoord 2023-2026 van de provincie Utrecht is een impuls aangekondigd voor natuur- en milieueducatie. In de loop van 2024 zal duidelijk worden hoe deze impuls zal worden uitgewerkt.

1.2.2 Strategisch doel Betrekken

- *Aandachtsveld 1: Vergroten van de betrokkenheid bij natuur*
De vrijwillige inzet van inwoners in de natuur is voor de provincie een krachtig instrument om betrokkenheid te vergroten. De binding van de vrijwilliger met natuur en landschap krijgt een impuls, tegelijkertijd worden, tegen relatief lage kosten, natuur en landschap beheerd en versterkt en tot slot zijn burgers intensief betrokken bij metingen en tellingen in de natuur die uitermate belangrijk zijn in het bepalen van de effecten van onder andere provinciaal beleid. De kennis en kunde van vrijwilligers is belangrijk om het werk goed en veilig te kunnen doen. De partnerorganisaties kunnen vrijwilligers hierbij ondersteunen. Daarom blijft de begeleiding van vrijwilligers en aanverwante kerntaken een belangrijk onderdeel van de exploitatiesubsidie.
- *Aandachtsveld 2: Samenwerking rond vrijwilligers*
Hoewel de partnerorganisaties ieder hun eigen karakter en expertise hebben ziet de provincie ook overlap tussen de partnerorganisaties, zeker op het vlak van vrijwilligersondersteuning. Dat blijkt ook uit de beschreven kerntaken per organisatie verderop in deze beleidsuitwerking. De overlap biedt mogelijkheden tot synergie.
In de afgelopen subsidieperiode zijn de partnerorganisaties hun samenwerking gestart maar de provincie ziet verdere integratie op het vlak van de ondersteuning van vrijwilligers als een wenselijke route. De provincie denkt hierbij bijvoorbeeld aan:
  - Een gezamenlijk scholingsaanbod ('Groene Academie')
  - Verdere uitbouw van gezamenlijke vrijwilligers programma's (Natuurwerkdag, Oostbroek Lezing)
  - Nauwere samenwerking op het vlak van de professionalisering van de omgang, begeleiding en ondersteuning van vrijwilligers

- Samenwerking in het bereiken en activeren van nieuwe doelgroepen, zoals jongeren en buurtgenoten (vanuit de gedachte van 'gevraagd worden')

De provincie verwacht dat de partnerorganisaties elkaar opzoeken om bij de aanvraag van de exploitatiesubsidie met nieuwe initiatieven tot samenwerking te komen.

1.3 Beleven en betrekken op aanpalende terreinen

Parallel aan de ambities uit de Natuurvisie is in de 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht' (maart 2021) het beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving voor Utrecht in 2050 aan de hand van zeven thema's uitwerkt. De eerste vijf thema's die hieronder worden benoemd kennen raakvlakken met 'Beleven en Betrekken':

- Stad en land gezond, het bevorderen van een gezonde leefomgeving met biodiversiteit (Biodiversiteit in Stad en Dorp, Programma Gezonde Leefomgeving, Utrechts Programma Landelijk Gebied)
- Vitale steden en dorpen, versterking van de kwaliteit van de woonomgeving met groen en blauw (Agenda Vitaal Platteland)
- Toekomstbestendige natuur en landbouw, het versterken van de biodiversiteit, hoge belevingswaarde van natuur en maatschappelijke betrokkenheid bij natuur
- Klimaatbestendig en waterrobuust (Programma Klimaatadaptatie)
- Levend landschap, erfgoed en cultuur (Omgevingswetprogramma Recreatie en Toerisme 2022-2025)
- Duurzame energie
- Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

Ook in deze aanpalende beleidsprogramma's zijn Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht en IVN Utrecht stuk voor stuk actief. En dat geldt ook voor de stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. De provincie is van mening dat deze kruisbestuiving de activiteiten in het kader van beleven en betrekken versterkt en het daarom belangrijk is de verschillende expertise gebieden van Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht en IVN Utrecht ook in andere programma's te benutten. Deze bijdragen zijn echter géén onderdeel van deze beleidsuitwerking als kader voor de aanvraag van de exploitatiesubsidie, omdat hiervoor subsidies aangevraagd kunnen worden op basis van specifieke subsidieregelingen of opdrachten voor kunnen worden verleend.

De provincie zal zich inspannen om waar mogelijk de komende jaren de partnerorganisaties op aanpalende terreinen, waar beleven en betrekken van inwoners een rol speelt, aan te haken.

2. Het belang van groene partnerorganisaties

Zoals gezegd spelen Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht, en IVN Utrecht en stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug een onmisbare rol in het beleven van de natuur en het betrekken van inwoners bij de natuur in de provincie Utrecht. Dat doen ze ieder op hun eigen wijze.

Zo beheert Utrechts Landschap, samen met vrijwilligers, al bijna honderd jaar natuur, landschap en erfgoed in de provincie en maakt deze toegankelijk voor een breed publiek. De organisatie kent een lange traditie van betrekken van donateurs, bezoekers en omgeving bij de Utrechtse natuur door onder andere het openstellen van bezoekerscentra en het voeren van gerichte communicatie.

Landschap Erfgoed Utrecht brengt al bijna vijftig jaar een grote diversiteit van vrijwilligers op de been die zich inzetten voor natuur en landschap. Landschap Erfgoed Utrecht ondersteunt deze vrijwilligers om veilig en goed voorbereid op pad te gaan door een breed aanbod van trainingen en cursussen.

IVN Natuureducatie Utrecht heeft sinds de oprichting in 1960 een betrokken en actief vrijwilligersnetwerk met tien afdelingen die zich vooral bezighouden met kennisoverdracht ten aanzien van de levende omgeving door middel van natuuractiviteiten, cursussen en excursies. Daarnaast biedt zij sinds jaar en dag natuureducatie aan Utrechtse kinderen en jongeren.

Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is in 2003 ingesteld door toenmalig minister Veerman (LNV) en bestaat dus al ruim 20 jaar. De stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is in 2018 opgericht om natuur, landschap en (cultuur) historisch erfgoed op de Utrechtse Heuvelrug te behouden, beschermen en ontwikkelen. Binnen het samenwerkingsverband werken eigenaren van natuurterreinen, provincie Utrecht, waterschappen en gemeenten op en rond de Utrechtse Heuvelrug samen met andere organisaties en gebiedspartijen, om er onder meer voor te zorgen dat de natuur op de Heuvelrug in 2030 rijker en meer divers is dan nu. De stichting richt zich hierbij op innovaties en transformaties onder meer op het gebied van vitale natuur, duurzaam ruimtegebruik, klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit en participatie van bewoners, bezoekers en ondernemers.

De diversiteit aan ervaringskennis, kunde en contacten van de vier natuurorganisaties maakt hen tezamen onmisbaar als partners voor de provincie om haar doelstellingen op het vlak van beleven en betrekken van inwoners bij natuur en landschap te verwezenlijken.

Samenwerkingsrelatie

De provincie is positief over de wederkerige relatie met de groene partnerorganisaties. Deze relatie is een randvoorwaarde voor het behalen van de provinciale doelen op het gebied van natuur en samenleving. De groene partnerorganisaties fungeren voor de provincie als een klankbord bij nieuwe ontwikkelingen en beleidskeuzes en bieden de provincie tevens voelsprietten in de haarvaten van de dagelijkse praktijk van het beleven van en het betrekken bij natuur en landschap. Dat betekent dat er zeer regelmatig gevraagd en ongevraagd contact is tussen de provincie en de partnerorganisaties over diverse onderwerpen zoals strategische advisering, beleidsondersteuning, nieuwe activiteiten of mediamomenten.

Sturing en verantwoording

De relatie tussen provincie en partnerorganisaties is gestoeld op respect en vertrouwen in elkaars rol en capaciteiten. In de onderlinge relatie is het daarbij enerzijds belangrijk dat de instellingen bewegingsruimte hebben bij het invullen van hun subsidieverplichtingen om te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Daarom hebben de organisaties de vrijheid om het beschikbare budget zelf te verdelen over de verschillende activiteiten en daarbij een deel te reserveren voor innovaties. Anderzijds heeft de provincie inzicht nodig in de werkwijze en resultaten van de verschillende organisaties. Met dit inzicht kan de provincie grip houden op de verwezenlijking van haar beleidsdoelen en aandachtsvelden en worden politieke keuzes en sturing mogelijk. Resultaatafspraken zijn tot op heden beperkt onderdeel van de exploitatieovereenkomsten met de groene partnerorganisaties. Het blijft lastig om de maatschappelijke effecten van subsidies of de bijdragen van de natuurorganisaties aan de realisatie van het provinciale doelen precies te meten. De provincie wil tot verdere concretisering van resultaatafspraken en verantwoording komen, op zo'n manier dat allocatie van middelen transparanter wordt. De provincie verwacht van de groene partnerorganisaties dat in de Meerjarenplannen als bijlage bij de subsidieaanvragen middelen - op hoofdlijnen - verbonden zijn met concrete kerntaken en activiteiten en daaruit voortvloeiende resultaten en effecten (impact). Het een en ander zal per organisatie verder worden uitgewerkt in bijhorende prestatie-indicatoren in de subsidiebeschikkingen.

3. Kerntaken van groene partnerorganisaties

Zoals eerder genoemd hebben de drie groene partnerorganisaties verschillende posities binnen het veld van beleven en betrekken van inwoners bij natuur en landschap. Deze verschillen (en overlap) komen ook terug in de beschrijving van hun kerntaken.

3.1 Kerntaken Utrechts Landschap

Utrechts Landschap neemt al bijna honderd jaar verantwoordelijkheid door eigenaarschap, hoogwaardig beheer en duurzame bescherming van natuur, erfgoed en landschap. Door zichtbaar het verhaal te vertellen en mensen actief te betrekken bij – en te enthousiasmeren voor - meer natuur in de provincie. Utrechts Landschap doet dit vanuit brede kennis en deskundigheid en met een maatschappelijke steun en betrokkenheid van o.a. circa 750 vrijwilligers, 36.000 beschermers en ruim tachtig bedrijfsvrienden. Lokale betrokkenheid is de kracht van Utrechts Landschap.

Door een voortrekkersrol te nemen in strategisch natuur- en landschapsbeleid draagt Utrechts Landschap bij aan draagvlak voor ontwikkeling en instandhouding van natuur.

Aandachtveld 1 van Beleven: Toegankelijkheid en beleefbaarheid natuur en landschap vergroten

Utrechts Landschap werkt aan het vergroten van toegankelijkheid van natuur en landschap door op persoonlijk en lokaal niveau aan te sluiten bij inwoners en bezoekers van de provincie.

- ***Bezoekerscentra***
Utrechts Landschap heeft zeven bezoekerscentra die de toegangspoort naar natuurgebieden vormen. De komende jaren blijven de centra vernieuwen in hun presentaties, waarbij offline en online elkaar versterken, om zo de Utrechtse natuur – van lustwarande tot uiterwaarden- in de volle breedte voor de bezoekers te ontsluiten. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Utrechts Landschap de prestaties met betrekking tot de bezoekerscentra uit.
- ***Excursies en voorlichting***
In de natuurgebieden, via sociale media en in de woordvoering onderhouden de boswachters van Utrechts Landschap persoonlijke relaties met bezoekers (ook uit nieuwe doelgroepen). De publieksboswachter is benaderbaar en dichtbij en zodoende hét gezicht van de Utrechtse natuur. Samen met een groep vrijwilligers biedt Utrechts Landschap ter ondersteuning van optimale natuurbeleving een groot en divers aanbod van excursies en (promo)activiteiten aan. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Utrechts Landschap de prestaties met betrekking tot excursies en voorlichting uit.

Aandachtveld 2 van Beleven: Informatie en kennis over natuur en landschap vergroten

Utrechts Landschap heeft het een belangrijke taak in het bereiken van mensen om meer kennis over de natuur over te dragen. Daarbij gaat het niet alleen om de natuur in de eigen gebieden, maar om alle natuur in de provincie Utrecht.

- ***Publiekscommunicatie***
Met een optimale middelenmix van gerichte publiekscommunicatie en het aanboren en onderhouden van lokale netwerken bereikt Utrechts Landschap een groeiend, breed en divers publiek. Inzet van nieuwe digitale toepassingen vergroten de mogelijkheden voor natuurbeleving. Samenwerkingsverbanden met lokale media en influencers versterken de identificatie van Utrechters met natuur dichtbij. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Utrechts Landschap de publiekscommunicatie uit.

Aandachtveld 1 van Betrekken: Vergroten betrokkenheid bij natuur

Utrechts Landschap wordt door een groep van circa 750 vrijwilligers structureel ondersteund in de uitvoering van terreinbeheer en het beleven van de natuur door bezoekers. Naast beheervrijwilligers zijn er handhavers, natuurgidsen, gastvrouwen, gastheren, promotiemedewerkers, (project)ondersteuners en een jurist als vrijwilliger actief voor Utrechts Landschap.

Utrechts Landschap betreft burens, inwoners, bezoekers en belanghebbenden actief bij beheer en behoud van natuur en landschap binnen haar terreinen. Waar mogelijk krijgen inwoners (mede)zeggenschap bij natuurontwikkeling en herinrichting en de keuzes die daarbij moeten worden gemaakt.

- *Begeleiding vrijwilligers*
Utrechts Landschap onderhoudt een sterke band met haar vrijwilligers door middel van ondersteuning, scholing en uitwisseling van kennis en ervaring. Het is essentieel dat vrijwilligers goed worden begeleid en dat ze hun werk veilig kunnen uitvoeren. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Utrechts Landschap de begeleiding van de eigen vrijwilligers uit.
- *Nieuwe doelgroepen*
Utrechts Landschap is doorlopend bezig met het vernieuwen van aanbod en invulling van publieksparticipatie om aan te blijven sluiten bij de behoefte en leefwereld van de doelgroep. Zo biedt Utrechts Landschap bijvoorbeeld sinds enkele jaren inwoners de mogelijkheid om zich als vrijwilliger kortlopend, flexibel in te zetten voor hun natuurlijke omgeving. Hierbij is ook aandacht voor diversiteit en inclusie. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Utrechts Landschap de activiteiten voor het bereiken van nieuwe doelgroepen uit.
- *Voortrekkersrol strategisch natuur- en landschapsbeleid*
Door een voortrekkersrol te nemen in strategisch natuur- en landschapsbeleid, onder andere door het betrekken van inwoners en andere groene organisaties en door actief te participeren bij ruimtelijke ontwikkelingen, draagt Utrechts Landschap bij aan draagvlak voor ontwikkeling en instandhouding van natuur. In het Meerjarenplan werkt Utrechts Landschap uit hoe invulling gegeven wordt aan deze voortrekkersrol.

Aandachtveld 2 van Betrekken: Samenwerking rond vrijwilligers

Utrechts Landschap werkt samen met andere groene Oostbroekorganisaties op het vlak van scholing van vrijwilligers, lezingen voor vrijwilligers en communicatie over natuuronderwerpen. Verdere samenwerking voor de komende subsidieperiode wordt voor de exploitatiesubsidie uitgewerkt in een gezamenlijk actieplan.

3.2 Kerntaken Landschap Erfgoed Utrecht

Landschap Erfgoed Utrecht helpt, door ondersteuning van vrijwilligers, de natuur en het landschap in de provincie Utrecht te herstellen, te versterken en te ontwikkelen. Vanuit ervaring en expertise draagt Landschap Erfgoed Utrecht bij aan strategisch natuur- en landschapsbeleid (UPLG, Utrechtse Natuurvisie 2050) en werkt ze met haar netwerk van samenwerkingspartners aan het vergroten van de biodiversiteit (inclusief monitoring van soorten), het verhogen van de landschapskwaliteit, het vergroten van de toegankelijkheid van natuur en landschap en het tegengaan van klimaatverandering. Hieronder worden de kerntaken van Landschap Erfgoed Utrecht voor de voor hen relevante aandachtsvelden gepresenteerd.

Aandachtsveld 1 van Beleven: Toegankelijkheid en beleefbaarheid natuur en landschap vergroten

Landschap Erfgoed Utrecht werkt aan het vergroten van toegankelijkheid van en kennis over natuur en landschap door:

- ***Klompenpaden***
Klompenpaden zijn wandelroutes waarbij tijdens het wandelen natuur, landschap en erfgoed op een informatieve en participatieve manier worden beleefd. De paden lopen langs landerijen, landgoederen en schitterende natuurgebieden en worden uitgestippeld en onderhouden door circa 350 vrijwilligers. Landschap Erfgoed Utrecht zorgt voor het groot onderhoud, contracten met particuliere grondeigenaren en gemeenten, afstemming met het Routebureau en het wandelknooppuntennetwerk en de promotie van de Klompenpaden via folders, app, website en socials. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Landschap Erfgoed Utrecht de inzet voor de Klompenpaden uit. De inzet voor de ondersteuning van vrijwilligers die betrokken zijn bij het onderhoud van Klompenpaden wordt bij 'Begeleiding vrijwilligers' uitgewerkt.

Aandachtsveld 1 van Betrekken: Vergroten betrokkenheid bij natuur

Het actief betrekken van inwoners - vrijwilligers - bij de verbetering van de leefomgeving is het fundament onder het werk van Landschap Erfgoed Utrecht. Jaarlijks ondersteunt Landschap Erfgoed Utrecht zo'n 5.000 vrijwilligers en tientallen vrijwilligers groepen in de provincie Utrecht. Deze vrijwilligers houden zich bezig met een breed scala aan werkzaamheden: van weidevogelbescherming, onderhouden van poelen en vijvers, bomen knotten tot het monitoren van landschapselementen en uitzetten en onderhouden klompenpaden. Ook zijn er crossovers tussen landschap en erfgoed, zoals vrijwilligers in historische moestuinen, kasteeltuinen, grafheuvels en raatakkers.

Nieuwe technologie gaat de komende jaren een steeds prominentere rol spelen in het vrijwilligerswerk bij Landschap Erfgoed Utrecht. Een goed voorbeeld daarvan is het project *Meet je landschap*. Met het oog op de veranderende maatschappij en de veranderende behoefte van vrijwilligers, is Landschap Erfgoed Utrecht bezig om de aansturing van vrijwilligers en de uitvoering van de vrijwilligersprojecten verder te stroomlijnen.

- ***Begeleiding vrijwilligers***
Landschap Erfgoed Utrecht ondersteunt en begeleidt deze vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties op allerlei manieren. Ze brengt vraag en aanbod van vrijwilligerswerk bij elkaar op het speciale vrijwilligersplatform van Landschap Erfgoed Utrecht. Landschap Erfgoed Utrecht organiseert workshops, trainingen en cursussen om de vakkennis van vrijwilligers op peil te brengen en te houden. Ook op het gebied van veilig werken speelt Landschap Erfgoed Utrecht een belangrijke rol. Denk aan ARBO-regels, maar ook aan ladderkeuringen etc. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Landschap Erfgoed Utrecht de verschillende activiteiten en de inzet voor de begeleiding van de vrijwilligers uit voor de volgende vrijwilligersgroepen:
  - Vrijwilligers natuur en landschapsbeheer (inclusief ARBO)
  - Klompenpadvrijwilligers
  - Weidevogelvrijwilligers
  - Vrijwilligers Meet je landschap

- *Nieuwe doelgroepen*

De bevolking vergrijsst. Jongere generaties hebben andere wensen en behoeften. Het traditionele vrijwilligerswerk is aan het veranderen. Dat geldt ook voor het vrijwilligerswerk in het groen. Landschap Erfgoed Utrecht zorgt voor nieuwe aanwas door vrijwilligerswerk te promoten en evenementen zoals de Natuurwerkdag en de Bijzondere Buitendagen te organiseren. Hierbij is ook aandacht voor diversiteit en inclusie. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt Landschap Erfgoed Utrecht de inzet voor de organisatie van een jaarlijkse Natuurwerkdag en andere evenementen uit.

Aandachtveld 2 van Betrekken: Samenwerking rond vrijwilligers

Landschap Erfgoed Utrecht werkt samen met andere groene Oostbroekorganisaties op het vlak van scholing van vrijwilligers, lezingen voor vrijwilligers en communicatie over natuuronderwerpen. Verdere samenwerking voor de komende subsidieperiode wordt voor de exploitatiesubsidie uitgewerkt in een gezamenlijk actieplan.

3.3 Kerntaken IVN Utrecht

IVN Utrecht werkt aan een (be)leefwereld waarin contact tussen mens en natuur vanzelfsprekend is. Haar activiteiten brengen de natuur dichtbij: op school en in de vrije tijd. IVN Utrecht is een organisatie die partijen weet te enthousiasmeren en mobiliseren. Zo plant IVN het zaadje van de liefde en zorg voor de natuur. Hieronder worden de kerntaken van IVN Utrecht voor de voor hen relevante aandachtsvelden gepresenteerd.

Aandachtsveld 2 van Beleven: Informatie en kennis over de natuur vergroten

IVN combineert in al haar activiteiten belangrijke kennis over de natuur met enthousiasme en engagement. En juist deze mix van knowhow en persoonlijke betrokkenheid blijkt van toegevoegde waarde in projecten en programma's waarin IVN Utrecht participeert.

IVN Utrecht geeft in Utrecht uitvoer aan landelijke IVN-programma's en campagnes waarin educatie, participatie, monitoring en onderzoek met elkaar worden verbonden. Het gaat om campagnes als de Week van de Natuur, Bodemdierendagen, Buitenlesdag en projecten als Tiny Forest, Schone Rivieren en Nederland Zoemt.

- ***Natuureducatie en beleven***

De tien IVN-afdelingen in Utrecht organiseren een breed scala van natuuractiviteiten, cursussen en excursies. De afdelingen zijn plekken waar inwoners zich als vrijwilliger kunnen inzetten voor natuureducatie en daarmee ook de kweekvijver voor nieuwe IVN-natuurguides, kenners en ambassadeurs van de Utrechtse natuur. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt IVN uit hoe landelijke acties en campagnes gekoppeld worden aan lokale afdelingen en informatie beschikbaar komt aan een brede doelgroep.

- ***Natuureducatie en beleven voor kinderen***

IVN Utrecht heeft als taak om kinderen te bereiken met natuureducatie en natuuractiviteiten. IVN neemt kinderen mee naar buiten. Buiten zijn, vrij spelen en onbevangen de natuur ontdekken is niet alleen belangrijk bij het leren over en het beleven van de natuur maar helpt kinderen ook in de ontwikkeling van hun zintuigen, motoriek, sociale vaardigheden en creativiteit.

IVN Utrecht zet in op programma's, campagnes, kinderactiviteiten en gastlessen op scholen die bijdragen aan natuurrijke leer-, speel- en leefomgeving voor kinderen. Met het programma Groen doet Goed bevordert IVN, samen met partners in de gemeenten, bijvoorbeeld het aanbod en de toegang van kinderen tot natuuractiviteiten in de thuisomgeving.

Daarnaast blijft IVN Utrecht de toegang voor kinderen tot Natuur en Milieu Educatie bij scholen onder de aandacht te brengen met campagnes en door het vergroten van competenties van pedagogisch medewerkers, leerkrachten en ouders met opleidingen, lesmaterialen en leermiddelen. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt IVN de inzet voor de ondersteuning van het Groen doet Goed netwerk uit. Ook wordt de inzet voor campagnes en overige activiteiten met als doel kinderen natuur te laten beleven uitgewerkt.

- ***Natuureducatie en beleven voor jongeren***

IVN Utrecht heeft als kerntaak om jongeren te inspireren en te verbinden met de natuur.

Met programma's als Groen Traineeship, Nature bits, het jongerenadviesbureau en de invulling van de Maatschappelijke diensttijd genaamd "Buitenkans", geeft Utrechtse jongeren niet alleen de nodige kennis en inspiratie maar ook een stem voor de toekomst. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt IVN de activiteiten uit voor het verbinden van jongeren als doelgroep met natuur.

Aandachtsveld 1 van Betrekken: Vergroten betrokkenheid bij natuur

Vrijwilligers zijn onmisbaar bij het betrekken van mensen bij de Utrechtse natuur. IVN-afdelingen, bemenst en gerund door vrijwilligers, spelen daarbij een centrale rol.

- *Begeleiding vrijwilligers*
De rol van IVN Utrecht is om vrijwilligers te ondersteunen, door bijvoorbeeld (bij)scholing van natuurgidsen en schoolgidsen, uitwisseling van kennis en ervaring op netwerkdagen, te inspireren met nieuwe programma's en te enthousiasmeren om nieuwe activiteiten te ontwikkelen zodat we een steeds bredere groep mensen bereiken. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt IVN de inzet voor de ondersteuning van de besturen van de lokale afdelingen en de overige IVN vrijwilligers uit.
- *Nieuwe doelgroepen*
IVN Utrecht helpt haar afdelingen in het uitbouwen van vrijwilligersondersteuning door het betrekken van 'nieuwe gezichten'. Het bereiken, aanspreken en vasthouden van potentiële nieuwe vrijwilligers zal de komende jaren om extra aandacht vragen. IVN Utrecht bevordert het ontwikkelen en uitbouwen van aanbod voor jongeren (12-30) om ook volgende generaties een plek als groene vrijwilliger te bieden. Hierbij is ook aandacht voor diversiteit en inclusie. In het Meerjarenplan 2025-2028 werkt IVN de inzet voor het bereiken van nieuwe doelgroepen zoals o.a. jongeren uit.

Aandachtveld 2 van Betrekken: Samenwerking rond vrijwilligers

IVN Utrecht werkt samen met andere groene Oostbroekorganisaties op het vlak van scholing van vrijwilligers en lezingen voor vrijwilligers. Verdere samenwerking voor de komende subsidieperiode wordt voor de exploitatiesubsidie uitgewerkt in een gezamenlijk actieplan.

3.4 Kerntaken Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

De stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug zal ook in 2025 een rol spelen om de samenwerking tussen de stakeholders in het Nationaal Park en de gehele Utrechtse Heuvelrug te stimuleren en faciliteren, waarbij de stichting ernaar streeft om de samenwerkingspartners waar mogelijk te ontzorgen. In 2023 heeft de stichting zich doorontwikkeld op het gebied van governance. Er zijn nieuwe statuten opgesteld en heeft de stichting ondersteuning verleend aan het Heuvelrugoverleg om tot een nieuwe Samenwerkingsagenda (2023-2028) te komen. Hierdoor zijn de particuliere landgoedeigenaren aangesloten.

Met de waterschappen en Vitens zijn meerjarige contracten afgesloten voor bewustwordingsprojecten rondom water.

De stichting is in afwachting van de toekennen van de herijking van de gebiedsbegrenzing.

Aandachtsveld 1 van Beleven: Toegankelijkheid en beleefbaarheid natuur en landschap vergroten

In Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug werken de eigenaren van natuurterreinen, provincie Utrecht en gemeenten op en rond de Utrechtse Heuvelrug samen met andere organisaties en gebiedspartijen aan de bescherming en ontwikkeling van natuur, landschap en erfgoed. Binnen het Europese project MONA werkt de stichting aan het stimuleren van duurzame mobiliteit. MONA wordt uitgevoerd met partners uit Nederland, België, Frankrijk en Duitsland.

- Vignetten
Ruiters en mountainbikers beleven de natuur op een intensieve manier. Door het vertrekken van vignetten reguleert de stichting het gebruik van de paden en wordt een bijdrage voor het onderhoud van de paden verkregen. In het Jaarplan 2025 werkt de stichting de activiteiten voor de vignetten uit.
- Beleefweek
Elk jaar vindt in oktober de Beleefweek plaats waarbij verschillende ondernemers, terreinbeheerders, landgoedeigenaren, culturele instellingen en vrijwilligersorganisaties activiteiten organiseren zodat bezoekers het Nationaal Park kunnen beleven en bewonderen. De stichting organiseert ook in 2025 een Beleefweek en werkt in het Jaarplan 2025 de doelen en activiteiten uit.

Aandachtsveld 2 van Beleven: Informatie en kennis over de natuur vergroten

De Utrechtse Heuvelrug heeft een rijke historie die de Heuvelrug gevormd heeft tot wat het nu is: een waardevol en uniek natuurgebied met een rijke geschiedenis. De stichting formuleert en vertelt dit verhaal.

- Heuvelrugcentrum
Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug heeft nog geen bezoekerscentrum. De stichting werkt aan de realisatie van een Heuvelrugcentrum (of zelfs twee centra) waar de bezoeker meer leert over het verhaal van de Utrechtse Heuvelrug en de waarde van het gebied. Op dit moment is nog onduidelijk of en zo ja waar het Heuvelrugcentrum komt. In het Jaarplan 2025 werkt de stichting de plannen en activiteiten verder uit.
- Educatie en communicatie
Educatie en Communicatie zijn en blijven essentiële onderdelen van het werk van de Stichting, zowel binnen projecten als in relatie tot algemene informatievoorziening voor bezoekers en andere stakeholders. Hieronder vallen bijvoorbeeld organiseren van theatercolleges, beheren van een website met informatie en organiseren van educatieprogramma's zoals HeuvelrugWijs.
In samenwerking met Universiteit Utrecht is een Onderzoeks- en Onderwijshub Utrechtse Heuvelrug opgericht. NPUH werkt hierin samen met wetenschappers, studenten en stakeholders aan het doen van onderzoek naar diverse thema's, waaronder vitale en klimaatadaptieve natuur. In het Jaarplan 2025 werkt de stichting uit welke activiteiten zullen worden uitgevoerd.

Aandachtsveld 1 van Betrekken: Vergroten betrokkenheid bij natuur

De stichting speelt een belangrijke rol als verbinder van terreineigenaren, gemeenten, overige organisaties en inwoners van het gebied van de Utrechtse Heuvelrug. De stichting levert een bijdrage aan het project

Agroforestry van Natuur en Milieu Utrecht. Samen met partners kunnen boeren in en rondom Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug een agroforestry proefperceel op hun terrein aan te leggen.

- Gebiedsbrede samenwerking faciliteren
Bij planvorming voor natuur, recreatie, zonering, mobiliteit, enz. zet de stichting de contacten in en werkt de stichting samen met de provincie om bij te dragen aan kennisdeling en draagvlak. In het Jaarplan 2025 werkt de stichting de activiteiten uit.

4. Conclusie

De activiteiten van de organisaties waar de Provincie al zo lang en zo nauw mee optrekt dragen volop bij aan onze doelen in Pijler 3 (beleven en betrekken) van de nota Natuurvisie. De provincie kan bouwen op de ervaring en werkwijze die de organisaties door de jaren heen hebben opgedaan en de rol die de organisaties hebben in de samenleving. De Provincie kijkt positief terug op de samenwerkingsrelatie die afgelopen jaren met deze organisaties is vormgegeven en op de bijdrage die ze hebben geleverd aan de bovengenoemde provinciale doelen. We zien geen aanleiding om onze samenwerking fundamenteel te herijken of anders vorm te geven, we bouwen voort op de koers en afspraken die in 2020 zijn vastgelegd en afgelopen jaren verder zijn uitgewerkt.

De nu voorliggende beleidsuitwerking is primair een actualisatie van de eerder gekozen aanpak, waarbij de ervaringen in de afgelopen vier jaar zijn verwerkt en waarbij wordt ingespeeld op actuele maatschappelijke vraagstukken en behoeften van de betrokken organisaties. De provinciale doelen uit de Natuurvisie zijn voor ons voorlopig nog richtinggevend voor de uitvoering van ons beleid, ook in de meerjarensubsidie-afspraken die we met IVN, Landschap Erfgoed Utrecht en het Utrechts Landschap en met de stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug willen maken. We bouwen daarom de komende jaren voort op de eerder benoemde kerntaken voor de afzonderlijke organisaties. De Provincie hoopt op een mooie samenwerking waarin we de belevingswaarde van de natuur voor de inwoners vergroten en de betrokkenheid van inwoners bij de natuur versterken.